

Passie hervonden

Eind juni 1996 viel ik tijdens een kerkdienst letterlijk om, vlak voor de voorbeden. Zo maar een ‘uitglijder’ of een andere oorzaak? Ik denk het laatste. Nadat de ouderling me aangeraakt had kon ik gelukkig weer opstaan, en bleek ik – dat werd achteraf geconstateerd – een schouder gebroken te hebben. In de weken die volgden werd er vanuit een neurologisch onderzoek geen fysieke aanleiding voor deze val gevonden. Wel ontdekte ik dat ik aan langdurige uitputting leed: een (te) zwaar tillen aan gemeentebouwprocessen, gebrek aan visie om samen met collega’s en gemeente inhoud te geven aan de nieuwe Samen-op-Weg-kerk waarin ik werkte, en niet te vergeten ‘oude’ rouw om vier (zeer) dierbaren die in mijn levenslijn plotseling overleden waren. Zo waren mijn ‘draaglast’ en ‘draagkracht’ te lange tijd in onbalans geraakt.

Ik krabbelde weer wat op. Dat jaar besloot ik om me in mijn studieverlof te richten op de betekenis van ‘verlangen’ in mijn geloof, in de kerkgemeenschap en het leven. Dit studieverlof kwam niet echt van de grond: ik zocht verheldering en vrede maar kon die niet vinden. Een collega gaf aan dat een retraite in Iona Abbey me zeker goed zou kunnen doen. Ik kon niet anders meer dan op zijn fingerwijzing in te gaan. Het verlangen naar heling, inzicht en doorzicht was sterk, en daarnaast zag ik naar een pelgrimsreis naar de Schotse Westkust uit.

Doorbraakervaring

Die reis is een ‘doorbraakervaring’ geworden: ik voelde weer geloofsgrond onder mijn voeten. De mensen die ik ontmoette (mede-retraite-

gangers in die week en de inspirerende ‘warden’ van Iona Abbey die me ongevraagd geestelijke begeleiding gaf: ‘*you Dutch rationalistic Protestant!*’), de aandachtige levenshouding, de liturgie, de onbarmhartige en prachtige natuur (een landschap vrijwel zonder bomen waardoor je je tegen de elementen niet verweren kunt), de ernst en de humor, het Keltisch geïnspireerde en maatschappelijke christendom van de Community ... ik hervond een oud én nieuw geloven. Niet één moment, maar de beleving van verwondering dat ik op deze oeroude plek mocht zijn; een groots moment en tegelijk een stipje in de tijd.

Het voelde of iets wat ik al heel lang vergeten was weer aangeraakt was. Ik hoefde niet te dragen, ik werd – even – gedragen. Dit besef komt uiteindelijk altijd weer boven in perioden

< Kathedraal van Reims

van drukte en ‘afwezigheid’, zoals ik het als kind eens, in mijn vroegste jeugd, ervaren had om vrijwel onmiddellijk weer te vergeten.

Verwerking en inbedding

Na die week in Iona Abbey was er een periode van verwerking en inbedding die zeker twee jaar heeft geduurd. Ik ging er meer en meer op vertrouwen dat God er al voor (en na!) mijn activiteit en organisatie was, en is en zal zijn.

Ik leed immers aan waar zoveel tijd- en cultuurgenoten aan lijden:

- een te eenzijdig op de toekomst gerichte oriëntatie in plaats van te leven in het hier en nu;
- de behoefte om helemaal zelf de richting van je leven te bepalen;
- een te pragmatische, probleemoplossende gerichtheid;
- ongeduld, het niet kunnen wachten en tijd geven aan processen van groei;
- grote gehechtheid aan productiviteit en ‘nut’, waardoor de waarde van het ‘doen’ niet in evenwicht is met de fundamentele waarde van het ‘zijn’ (woorden van Claudia Theinert in *Meditatief leven*).

Aantal wissels

In de geloofsgemeenschap waar ik werkte ging ik me nadrukkelijk op kringwerk concentreren waarin gemeenteleden uitgenodigd werden zichzelf meer vanuit geloofservaring te verstaan. Ik ging er, meer dan daarvoor, vanuit dat de gemeenteleden het ‘beeld van God’ al lang

in zich dragen. Dit vertrouwen bracht meer gemeenschap dan daarvoor, en bracht ook dat ik me door de ander liet voeden in zijn of haar eigenheid. Het werkte tegelijk ontspannend: het slagen van de bijeenkomst hing niet (meer) van mijn inzet af, al blijft een goede voorbereiding noodzakelijk.

Daarnaast was mijn theologische insteek veranderd: meer op vertrouwen en intuïtie, en levende omgang met de Bijbel en gebedsleven gebaseerd; minder op verstandelijke en functionele overwegingen. Het zogenaamde Keltische christendom (waarover straks iets meer) bood hier een zekere bedding voor.

Het werkte zeer ontspannend om een aantal wissels inwendig genomen te hebben. In pastoraat, eredienst en teamwerk werkte ik dit verder uit. Mijn persoonlijk geloofsleven werd nadruk-

kelijker gevoed door de gebeds- en leespraxis van de Iona Community. De liturgische inzet, bijvoorbeeld door

de direct aansprekende teksten en muziek, sloeg bruggen in de oude, gegroeide verhoudingen. Het opzetten van een landelijk netwerk in 1999 en de uitnodiging om een Iona-liedbundel te verzorgen, samen met Gerke van Hiele, gaf een nieuwe dimensie en reikwijdte: ‘Iona’ stond ineens op de kaart in Nederland! In later jaren werd dit verrijkt door een serie boeken en brochures over inhoud, spiritualiteit en levensweg door het houden van de Regel. We zetten een aantal regiogroepen op waarin deze spiritualiteit regelmatig werd, en wordt, beoefend.

Inmiddels was mij ook duidelijk geworden, dat mijn eigen (geestelijke) weg, door het lid-

maatschap van deze beweging (die ook een zeker commitment zou betekenen) me werkelijk verder zou brengen. De eigenheid van de leden (in de regel oecumenisch, breed en maatschappelijk betrokken georiënteerd, en daarbij ook nog zeer eigenzinnig) zou ook in de dienstbaarheid naar de Protestantse Kerk en mijn eigen gemeente toe gevolgen kunnen hebben. De verdieping die dit bracht, en brengt, bevestigt nog steeds deze overtuiging. De doorbraakervaring van destijds werkt nog steeds door.

Onderscheiding der geesten

Overigens ben ik al sinds 1987 door intervisie tweemaandelijks in gesprek over de geestelijke weg; rond de millenniumwisseling werd dit *geestelijke begeleiding* genoemd.

In mijn geestelijke en theologische ontwikkeling kwam in die inter-

visie een tweede stap, en verdieping aan de orde: ik stond voor de keuze om van gemeente

te veranderen of me te verdiepen door verdere studie, waar ik eigenlijk nooit, na de Klinisch Pastorale Vorming, echt aan toe gekomen was. Een cursus ‘In gesprek over de geestelijke weg’ werd gevolgd door de opleiding tot Geestelijk Begeleider aan Hydepark/Titus Brandsma Instituut. Dit heeft op geloofs- en wetenschappelijk gebied zeer veel betekend.

Met name het veld van de mystagogie en de kern van de mystiek in het geloofsleven, in samenhang met een fenomenologische benadering, bracht dat ervaring en openbaring niet meer tegen elkaar uitgespeeld hoeven te worden. Het komt wel aan op *onderscheiding der*

geesten en de bereidheid om je door de liefde van de Eeuwige om te laten vormen naar Hem toe. In de gemeente en de activiteiten die ze onderneemt zijn drie dimensies die in alle activiteiten moeten doorklinken op de één of andere manier wezenlijk: de dimensies van mystiek, gemeenschap en diaconaat.

Van werkgroep naar kerkgroep

De geloofsgemeenschap die ik dien(de) heeft in de regel, meen ik, mijn inspiratiebron gewaardeerd. Ik heb geprobeerd om in mijn passie authentiek te blijven en geen *Iona-dominee* te worden. Dit betekent een zeker doseren en vooral: oog blijven houden voor wat de ander nodig heeft. Mijn verlangende omgang met Vader, Zoon en Geest moet noch deze drie, noch de gemeente op haar weg voor de voeten lopen.

Dat is al heel wat! Toch zullen er ongetwijfeld momenten zijn geweest waarop mijn werkwijze en inzet remmend heeft

gewerkt: niet iedereen is in staat tot of gediend met een gesprek over de geloofservaring bijvoorbeeld. En niet ieder lied dat tot jou spreekt doet dat bij een ander ook. In de geloofs-gemeenschap komen de sporen echter zeker terug.

In het Keltisch christendom stonden de *Presentie* van God, de beeldtaal (*Poetry*), de *Pelgrimage* en de boete (*Penance*, als verantwoording naar de Presente toe in de schepping) centraal. Van alle vier de elementen heb ik een en ander (mee!) kunnen realiseren door de gaven die in de gemeenschappen aanwezig zijn.

Met name de beeldtaal (via het gebruiken en maken van kunstuitingen, zegenbeden en liede- ➤

ren) als het ‘bidden met de benen’ (door middel van een- of meerdaagse pelgrimages) zijn in de gemeenten goed aangeslagen. En ook zo dat gemeenteleden zelf de organisatie daarvan zijn gaan dragen. Mijn en onze rol is dan meer die van ‘geestelijk begeleider’ die in meerdere of mindere mate naar voren treedt. Door de vraag van een gemeentelid die een Iona-pelgrimage meemaakte ontwierpen we samen een pelgrimage op het landgoed van Hydepark, die ook voor anderen/groepen beschikbaar is geworden.

Als het gaat om de Presentie is er in onze gemeente nu ruimte om bezoekersgroepen in secties waar het bezoekwerk niet meer echt aansluit bij de behoefte van gemeenteleden, om te zetten in wijkkringen waarin het doel onderlinge ondersteuning en geloofsversterking is geworden. Op een breder vlak werd via de gemeentescan (in Nederland geïntroduceerd door Bert Bakker) duidelijk dat we meer aandacht moeten besteden aan het oefenen in het onderlinge geloofsgesprek. Van *werkgroep* naar *kerkgroep*.

Een bloeiende gemeente hoeft geen groeiende gemeente te zijn! Ook de weg van de kerk ‘van binnen naar buiten’ staat nu helder op de agenda. Een herinrichting van onze middeleeuwse kerk, waar in de oude consistoriekamer nu een gedachtenis- en stiltekapel is ondergebracht, past in deze ontwikkeling: de kerk die op een plek staat waar al sinds 900 mensen hun geloof beleven, krijgt meer en meer weer de open ruimte in de samenleving die het evangelie dient. Ons gemoderniseerde zalencentrum en gastvrije beheer versterkt dit in grote mate.

***Ruimte maken (en houden) voor
ontvankelijkheid en overgave vraagt een
dagelijkse kleine bekering***

In breder, plaatselijk oecumenisch, verband nam ik, vanwege de voorbereiding van het Iona-lidmaatschap, het initiatief tot het project ‘Bewust naar Pasen’. Op zeven woensdagavonden (van 18.00 tot 20.00 uur) tussen Aswoensdag en Pasen worden dorpsgenoten uitgenodigd om, rond een thema of bijbelwoord, bij elkaar te komen. Eerst wordt er een vastenmaaltijd genoten, vervolgens is er een spreker en praktische informatie voor bewust leven, er wordt een project ondersteund en met een vesper afgesloten. Dit project kent inmiddels een trouwe en groeiende groep deelnemers, en wordt hier en daar in het land over genomen. In Doorn leidde dit project tot een permanente Kerk & Schepping-groep die zich concentreerde op verdere maatschappelijke bewustwording en concrete actie.

De vijf b’s

Het zal inmiddels duidelijk zijn, denk ik, wat ik geleerd heb. Als wij een brief van Christus zijn (tweede Korinthebrief), dan zijn we geroepen om dit ook te zijn en steeds meer te worden.

Eigen initiatief en gedrevenheid is een gave maar ook een valkuil gebleken. Ruimte maken (en houden) voor ontvankelijkheid en overgave vraagt een dagelijkse kleine bekering. Wij worden ‘ik’ door de ogen van de ander, en zeker door de ogen van die Ander die mij in Christus aanziet. En die is dichterbij dan ik steeds geneigd ben om te denken.

Als pastor, begeleider en gemeenteopbouwer herken ik me in de werkwijze en presentie die in de ‘*vijf b’s*’ te vinden is (via Matthijs Vlaar-

dingerbroek in Den Haag, en de Londense kerkplantingsgemeente van Shadwell kwam ik die op het spoor).

Wanneer je met bijvoorbeeld een catechese-groep van 13- en 14-jarigen werkt krijg je ze meteen in het oog (alle andere groepswerk is van het werk in deze lastige doelgroep af te leiden):

1. *to be*: let op dat ze er kunnen zijn. Laat eerst ruimte voor gesprek over ‘hun’ dag.
2. *to bless*: op deze manier kunnen begeleiders en deelnemers groeien in een houding die de ander dient en zelfs tot zegen is.
3. *to belong*: als ze zo zich gekend weten door hun begeleiders en groepsgenoten willen ze er (graag) bij horen.
4. *to believe*: dan pas komt er ruimte om de geloofslaag aan te raken via Bijbel, levens- en geloofsgesprek.
5. *to behave*: en dan leidt dit ongetwijfeld tot verandering in (geloofs)houding.

‘Onze’ als erg lastig bekend staande pubergroep deed uiteindelijk vrijwel geheel mee aan de Paasnachtviering. Hoewel ze in de Dageraadsviering zo ongeveer omvielen van vermoeidheid bleek deze ervaring voor hen een hoogtepunt in het catechesejaar geworden te zijn. Dat ze daarmee niet de trouwe kerkleden zullen worden waar we geneigd zijn op te hopen is duidelijk. Wel dat kerk- en gemeentezijn in hun leven een ervaring is waarin ze dicht bij zichzelf, elkaar, ons als begeleiders en God mochten komen dan zij en wij eerst maar konden vermoeden! <

Teun (drs. T.J.) Kruijswijk Jansen is predikant in de Protestantse Gemeente Doorn, lid van Gaandeweg, Vereniging van Geestelijke Begeleiders, lid van de internationale Iona Gemeenschap in Glasgow en de Nederlandse Iona Groep, en lid van de redactie van www.Scheppingvieren.nl. t.kruijswijkjansen@planet.nl